

Nader onderzoek waterspitsmuis

Park Lingezegen

Ekoza

Ecologisch onderzoek en advies

Arnhem, 9 november 2011

Colofon

Titel : Nader onderzoek waterspitsmuis
Subtitel : Park Lingezegen

Projectnummer : 10.158
Datum : 9 november 2011

Veldonderzoek : T. Kooij, L. Spreeuwenberg en A. Zandstra
Auteur(s) : A. Zandstra

Goedgekeurd door : T. Kooij

Opdrachtgever : SAB bv.
Contactpersoon : H. Broier

Ekoza

Ecologisch onderzoek en advies

Tivolilaan 205
Postbus 2
6800 AA Arnhem

T: 026-8454583
info@ekoza.nl
www.ekoza.nl

Ekoza is lid van het Netwerk Groene Bureaus: www.netwerkgroenebureaus.nl

Inhoud

1. Inleiding	4
2. Wettelijk kader	5
2.1 Flora- en faunawet	5
3. Gebiedsbeschrijving	7
3.1 Gebiedsbeschrijving	7
3.2 Voorgenomen ingreep	8
4. Onderzoeksmethode	9
4.1 Veldonderzoek	9
4.2 Uitwerking en rapportage	11
5. Resultaten	12
6. Conclusies	13
Bronnen	14
Literatuur	14
Websites	14

1. Inleiding

Achtergrond

Park Lingezegen is een landschapspark in aanleg gelegen tussen Arnhem, Elst, Bemmelen en Nijmegen. Het park bestaat uit vijf deelgebieden, met elk hun eigen thema. Hier zal onder andere natuurontwikkeling plaats vinden, wordt er natte natuur gecreëerd en wordt het ingericht tot openbaar toegankelijk gebied.

Eén van de haalbaarheidsstudies die hiervoor dient te worden uitgevoerd is toetsing aan de natuurwet- en regelgeving. Veel dieren en planten zijn middels de Flora- en faunawet beschermd. Om inzichtelijk te krijgen of voor het uitvoeren van de werkzaamheden een ontheffing nodig is in het kader van de Flora- en de faunawet, is het noodzakelijk om te weten of er beschermde dieren en/of planten op het terrein voorkomen. Hiervoor heeft EcoGroen Advies een onderzoek verricht.

Uit dit onderzoek komt naar voren dat de waterspitsmuis mogelijk in het plangebied voorkomt. Enkele locatie binnen het plangebied bieden geschikte habitat voor de waterspitsmuis.

SAB bv. heeft Ekoza gevraagd ecologisch onderzoek uit te voeren naar waterspitsmuizen.

2. Wettelijk kader

In dit hoofdstuk wordt in het kort het wettelijk kader en de toepassing op ruimtelijke ontwikkelingen beschreven. Bij de bescherming van natuur in Nederland wordt onderscheid gemaakt tussen soortenbescherming en gebiedsbescherming. De soortbescherming is geregeld in de Flora- en faunawet.

2.1 Flora- en faunawet

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Deze wet vormt het wettelijke kader voor bepalingen die voorheen in verschillende wetten waren opgenomen, zoals de Vogelwet, de Jachtwet, de Wet bedreigde uitheemse diersoorten en een deel van de Natuurbeschermingswet (soortbescherming). Tevens is de Flora- en faunawet het nationale wettelijke kader waarin de bepalingen van EU-richtlijnen op het gebied van natuurbescherming (soorten) is omgezet naar nationaal recht. Doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden van de planten- en diersoorten die in het wild voorkomen. Hiertoe is een groot aantal plant- en diersoorten beschermd. In principe mogen er geen handelingen worden uitgevoerd die schadelijk zijn voor de soort. Van de verbodsbepalingen is onder bepaalde voorwaarden een ontheffing mogelijk. Voor alle soorten geldt er een 'zorgplicht': een ieder dient voldoende zorg in acht te nemen voor in het wild levende planten en dieren.

Verbodsbepalingen volgens de Flora- en faunawet

- Artikel 8:* Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
- Artikel 9:* Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
- Artikel 10:* Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.
- Artikel 11:* Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Daarnaast is *artikel 13* eventueel nog van belang in verband met verplaatsen van soorten. Het vervoeren en onder zich hebben van beschermde inheemse soorten is verboden.

Zorgplicht volgens de Flora- en faunawet:

Artikel 2: 1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving.

2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voor zover dat in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Algemene Maatregel van Bestuur

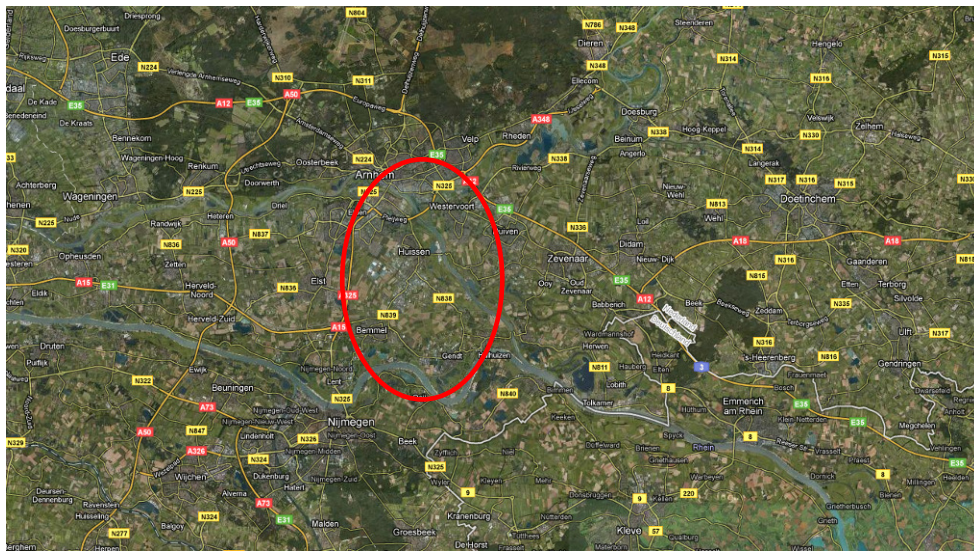
Middels een Algemene Maatregel van Bestuur is de regelgeving rond de Flora- en faunawet nader ingevuld. Het belangrijkste gevolg is dat de procedures bij ruimtelijke ingrepen en bij bestendig gebruik en beheer aanzienlijk eenvoudiger worden, aangezien voor de meest algemene soorten er een vrijstelling van de verbodsbepalingen komt (voor onder meer ruimtelijke ingrepen en bestendig gebruik en beheer). Bij het toepassen van de Flora- en faunawet wordt voortaan een onderscheid gemaakt in drie categorieën van beschermde soorten:

1. De algemene beschermde soorten waarvoor ten aanzien van activiteiten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en bestendig gebruik en beheer een vrijstelling zonder nadere voorwaarden geldt.
2. De bedreigde beschermde soorten: voor een aantal soorten planten en dieren geldt een strikter beschermingsregime. Omdat ze in Nederland als bedreigd worden beschouwd. Vrijstelling geldt als op basis van een goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt. Ontheffing kan worden verleend als geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.
3. De strikt beschermde soorten: alle vogelsoorten alsmede plant- en diersoorten die vermeld staan in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn of bij Algemene Maatregel van Bestuur zijn aangewezen als bedreigde soorten (genoemd in Bijlage 1 van het betreffende besluit). Voor bestendig gebruik en beheer geldt ook voor deze soorten een vrijstelling ten aanzien van de verbodsbepalingen in artikelen 8, 9, 11 en 12, mits men werkt op basis van een door de minister goed gekeurde gedragscode. Voor het overtreden van verbodsbepalingen bij ruimtelijke ingrepen is voor aangewezen bedreigde soorten altijd een ontheffing op grond van artikel 75 van de Flora- en faunawet noodzakelijk. Ontheffing kan alleen worden verleend als er geen andere bevredigende oplossing voorhanden is, er sprake is van een in de wet genoemde reden van openbaar belang en er geen afbreuk worden gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort. Voor soorten uit Bijlage IV van de Habitatrichtlijn kan alleen nog ontheffing verkregen worden voor een belang dat is opgenomen in de Habitatrichtlijn. Hierdoor kan geen ontheffing meer aangevraagd worden op basis van 'werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling'. Voor vogels kan alleen nog ontheffing verkregen worden op grond van een belang dat staat in de Vogelrichtlijn. Dit houdt in dat ook geen ontheffing meer aangevraagd kan worden op basis van 'dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten'.

3. Gebiedsbeschrijving

3.1 Gebiedsbeschrijving

De te onderzoeken locatie ligt tussen Arnhem, Elst, Bemmelen en Nijmegen, in de provincie Gelderland. Het gebied is ongeveer 1.500 ha groot en bestaat voornamelijk uit landbouwgrond, met watergangen en enkele waterplassen.

Figuur 1. Globale ligging van het plangebied

In Park Lingezegen worden vijf thematische deelgebieden onderscheiden:

1. De Park
2. Het Waterrijk
3. Het Landbouwwand
4. De Buitens
5. De Woerd

Het onderzoek naar de waterspitsmuis heeft plaatsgevonden in de deelgebieden De Park, Het Waterrijk en Het Landbouwwand. Alleen deze gebieden zijn door EcoGroen aangemerkt als geschikt voor waterspitsmuizen.

Figuur 2: De 5 deelgebieden van Park Lingezegen (www.parklingezegen.nl)

Figuur 3: Impressie van het plangebied

3.2 Voorgenomen ingreep

Door de groeiende bevolking in het gebied, groeit ook de behoefte aan ruimte voor recreatie. Op dit moment is het gebied slecht toegankelijk voor recreanten. Park Lingezegen moet een groot samenhangend landschapspark worden. Een deel van het gebied zal een landbouwbestemming houden. Recreatie zal een belangrijke functie innemen. Er komt een netwerk van fiets-, wandel- en ruiterspaden, waterwegen, bruggen en tunnels. Daarnaast zal natuurontwikkeling plaatsvinden, en natte natuur gecreëerd worden.

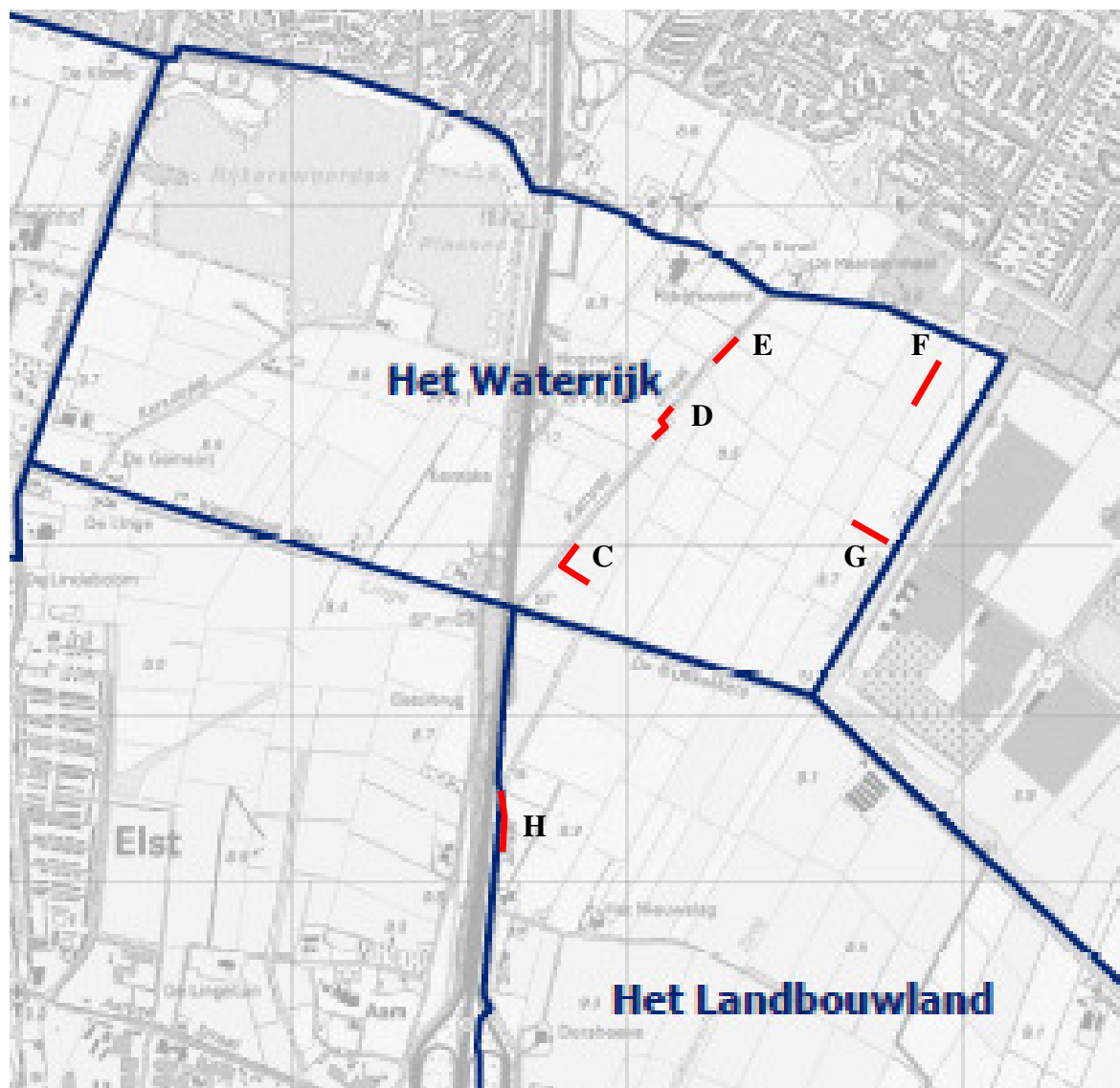
4. Onderzoeksmethode

4.1 Veldonderzoek

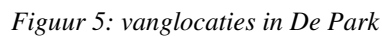
Het veldonderzoek is gericht op onderzoek naar de waterspitsmuis.

Om aan te kunnen tonen of de waterspitsmuis in het plangebied voorkomt of juist niet, is het noodzakelijk om de muizen te vangen. Hiervoor is gebruik gemaakt van Longworth life-traps. De muizen worden levend gevangen en weer vrijgelaten. De beste periode hiervoor is augustus – oktober omdat dan de dichtheid aan muizen het grootst is. Eerder in het seizoen is de dichtheid lager en daardoor ook de vangkans. Het onderzoek heeft plaatsgevonden in de eerste week van oktober. Op 28 november zijn 80 vallen gezet op locaties met de hoogste verwachtingskans. De vallen zijn een aantal dagen van te voren klaar gezet, maar nog niet op scherp gezet. De vallen kunnen zo afgesteld worden dat de deurtjes niet dichtvallen als de muizen in en uit lopen. Zo kunnen muizen wennen aan de vallen en wordt de vangkans vergroot. Op 1 oktober zijn de vallen op scherp gezet. Er is drie dagen achter elkaar gevangen om de kans op treffen zo groot mogelijk te maken. Omdat spitsmuizen stressgevoelig zijn, mag er niet te veel tijd tussen de controles zitten. 's Morgens, 's middags en 's avonds is een controle uitgevoerd (om de 8 uur).

Als basis voor de vanglocaties is het onderzoek van EcoGroen gebruikt. In dit onderzoek zijn een aantal sloten aangegeven met potentie voor waterspitsmuis. Hierbij is een onderverdeling gemaakt in suboptimaal en optimale gebieden. De vallen zijn langs het water op de oevers gezet zodat de kans op het vangen van waterspitsmuizen het grootst is. De vallen zijn gevuld met hooi zodat de dieren voldoende warm blijven als ze gevangen zijn. Daarnaast is er gevoerd in de vallen. Dit om zowel de dieren te lokken als de overlevingskansen optimaal te houden. Met name spitsmuizen hebben een hoge verbranding zodat ze regelmatig eten nodig hebben om te overleven. Voor de spitsmuizen is er gevoerd met meelwormen. Bij het plaatsen van de vallen is niet alleen gekeken naar de aangegeven locaties. In het gebied is gezocht naar geschikte sloten waar de vallen langs gezet konden worden. Eigenlijk geen enkele van de sloten in het gebied had een hoge verwachtingswaarde. De aangegeven sloten waren bijna allemaal volledig dichtgegroeid met riet en lisdodde en daardoor minder geschikt (geworden). De overige sloten hadden nauwelijks oevervegetatie en zeer steile oevers.

Figuur 4: vanglocaties in Het Waterrijk en Het Landbouwland

Bij de bescherming van natuur in Nederland wordt onderscheid gemaakt tussen gebiedsbescherming en soortenbescherming. De gebiedsbescherming is geregeld in de Natuurbeschermingswet (Natura 2000) en de soortbescherming in de Flora- en faunawet. In voorliggende rapportage komt aan bod:

Onderzocht wordt of de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet worden overtreden, een ontheffing noodzakelijk is en of daaruit voortvloeiende verplichtingen in de vorm van mitigatie of compensatie noodzakelijk zijn. Hierbij is het voorkomen van (zwaarder) beschermde soorten van belang maar uiteraard ook de aard van de ingreep.

5. Resultaten

De werkzaamheden welke worden uitgevoerd kunnen effect hebben op beschermde soorten. Met veldbezoeken wordt het voorkomen van beschermde soorten onderzocht. Dit rapport beschrijft het onderzoek en de resultaten naar waterspitsmuizen, en de mogelijke invloed van de werkzaamheden op deze soort.

Tijdens de veldbezoeken zijn geen waterspitsmuizen gevangen. Alleen de veldmuis en bosmuis zijn in de vallen aangetroffen.

Figuur 6: Veldmuis en bosmuis

In totaal zijn er 24 veldmuizen gevangen en 6 bosmuizen. De veldmuis en bosmuis vallen onder de tabel 1 soorten van de Flora- en faunawet. Voor de tabel 1 soorten geldt een algehele vrijstelling voor het overtreden van enkele verbodsbepalingen wanneer sprake is van bestendig beheer en onderhoud en bestendig gebruik of van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling.

vanglocatie	veldmuis	bosmuis
A	2	
B	1	
C	6	3
D	8	1
E	1	1
F	2	1
G	2	
H	2	
totaal	24	6

Tabel 1: Resultaten onderzoek

6. Conclusies

De Flora- en faunawet is gericht op het duurzaam in stand houden van soorten in hun natuurlijk leefgebied. Vooral de instandhouding van verblijfplaatsen is hiervoor van belang en in mindere mate ook de instandhouding van het leefgebied. Te allen tijde dient men de zorgplicht in acht te nemen.

De veldmuis en de bosmuis komen voor in het plangebied. Dit zijn tabel 1 soorten van de Flora- en faunawet, voor deze soorten geldt een algehele vrijstelling. De ingreep bestaat vooral uit een min of meer nieuwe inrichting van het gebied waarbij het accent op natuurontwikkeling, natte natuur en openbaar toegankelijk gebied (recreatie) zal komen te liggen. Dit zal voor de aangetroffen soorten op populatie niveau niet ongunstig zijn.

De waterspitsmuis is niet in het plangebied aangetroffen. Een vergunning in het kader van de Flora- en faunawet is voor de waterspitsmuis niet noodzakelijk.

Bronnen

Literatuur

- Broekmeyer, M.E.A., F.G.W.A. Ottburg en F.H. Kistenkas, 2003. Flora- en faunawet, Toepassing van artikel 75 in de praktijk. Alterra, Wageningen.
- ANWB, Topografische dienst, 2004. Topografische Atlas Gelderland.
- Lindenholz, J.G. 2009. Ecologisch onderzoek fase 1 Park Lingezegen, *Inventarisatie in het kader van de Flora- en faunawet*, Zwolle: EcoGroen Advies BV.
- Twisk P., A. van Diepenbeek en J.P. Bekker, 2010. Veldgids nr. 23: Veldgids Europese zoogdieren. Zeist: KNNV Uitgeverij.

Websites

- www.rijksoverheid.nl
- www.parklingezegen.nl